

PÁRTOK FÉLIDŐBEN

DEMOKRATIKUS KOALÍCIÓ

2020

A Republikon Intézet „Pártok félidőben” című új sorozatában számba vesszük a parlamenti frakcióval, továbbá európai parlamenti mandátummal rendelkező pártokat, azok népszerűségi sorrendje szerint. Az elemzés apropóját a 2018-2022-es parlamenti ciklus félideje adja, így kitérünk legfrissebb választási eredményeikre, népszerűségi mutatóikra, fő üzeneteikre, konfliktusaikra, valamint értékeljük kilátásaikat a 2022-es választásokig. Sorozatunk a koronavírus-járvány idején jelenik meg. Mivel egy folyamatosan változó helyzetről van szó, annak következményeivel későbbi elemzéseinkben kívánunk foglalkozni.

BEVEZETÉS

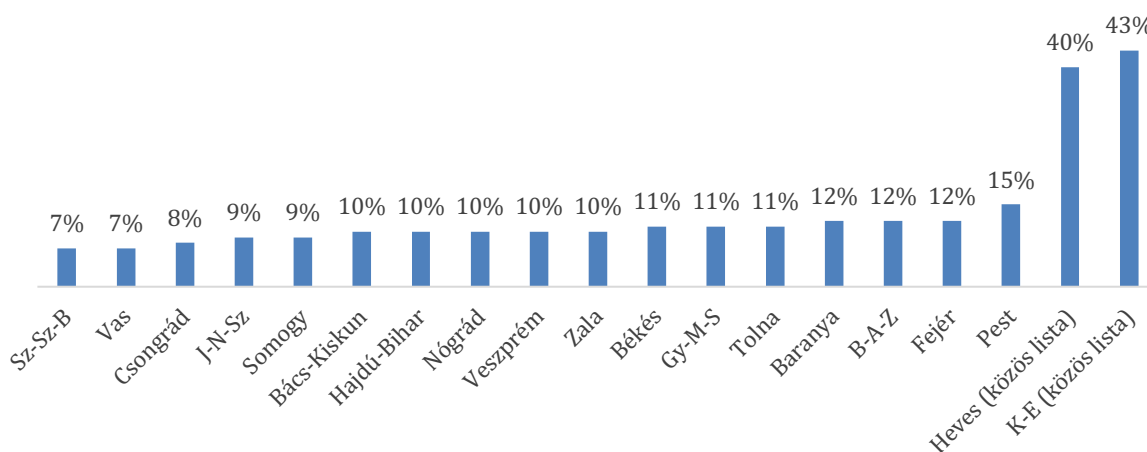
Ha a politikai verseny elemzését az ellenzéki oldalra szűkítjük, akkor a Demokratikus Koalíció (DK) a 2010 óta tartó időszak sikeres pártjának tekinthető. A Fidesz első kétharmados választási győzelme utáni ellenzéki alternatívák közös pontja a 2010 előtti kormányzás teljes vagy részleges elutasítása volt. A 2010-et megelőzően kormányzó MSZP esetében ez a korábbi hibákkal való szembenézést, azok kijavítását jelentette. Az említett időszakot és a kétharmad felé vezető kormányzást egy személyben Gyurcsány Ferenc testesítette meg. Az ellenzéki véleményvezérek által gyakran megfogalmazott elvárás, miszerint a volt miniszterelnök „vonuljon vissza a közéletből” azonban nem történt meg, ellenben 2011-ben többedmagával megalapította új pártját, a Demokratikus Koalíciót. A 2014-es választás előtt létrejövő összefogás listáján szerepeltek az addigra már 4-6 százalékos támogatottsággal rendelkező DK politikusai is. A választás után azonban létszámhiány miatt nem alakíthattak koalíciót, ez csak 2018-ban sikerült. A 2018-2022-es ciklus második felére pedig a DK már az MSZP-vel, a Momentummal és a Jobbikkal együtt meghatározó ellenzéki párt lett. 2010 óta tartó menetelésével a DK megcáfolta a magyar politika azon ökölszabályát is, hogy a pártokból kiváló szakadár politikai alakulatok nem sokáig életképesek.

VÁLASZTÁSI EREDMÉNYEK, NÉPSZERŰSÉGI ADATOK

A Demokratikus Koalíció a 2018-as választáson némileg elmaradt a többi ellenzéki párttól, a listás szavazatokkal épphogy átlépték a parlamenti küszöböt. Elért eredményük a hazai szavazatok viszonylatában 5,58 százalék, az összes pártlistás szavazatot tekintve pedig 5,41 százalék. Listás eredményükkel az LMP, az MSZP-Párbeszéd és a Jobbik is megelőzte őket. Összesen 9 mandátumot szereztek, ebből hat volt listás mandátum, három pedig egyéni, utóbbiakat mind Budapesten nyerték el a DK jelöltjei. Mandátumok számában eggyel előzték meg az LMP-t, azonban 11 hellyel maradtak el az MSZP-Párbeszéd által szerzett képviselői helyek számától.

Az országgyűlési választásokon kirajzolódó erőviszonyok teljesen felborultak egy év leforgása alatt. Míg a 2018-as eredmény alapján a DK nem számított elsődlegesen meghatározó ellenzéki erőnek, az európai parlamenti választások után egészen más pozícióból beszélhetett a párt: a kormánypártok mögött második helyen végzett a DK 16 százalékkal, így pedig 4 főt küldhetett Brüsszelbe. Ez komoly tényező volt abban a döntésben, miszerint a DK önálló jelöltet indít a főpolgármesteri előválasztáson 2019 nyarán, a korábban televíziós újságíróként ismert Kálmán Olga személyében. A Karácsony Gergely által 49 százalékos eredménnyel megnyert előválasztáson a DK jelöltje másodikként végzett 37 százalékkal, megelőzve az előválasztás harmadik indulóját, a momentumos Kerpel-Fronius Gábort, aki a szavazatok 14 százalékát szerezte meg.

A DK megyei listás eredményei a 2019-es önkormányzati választásokon

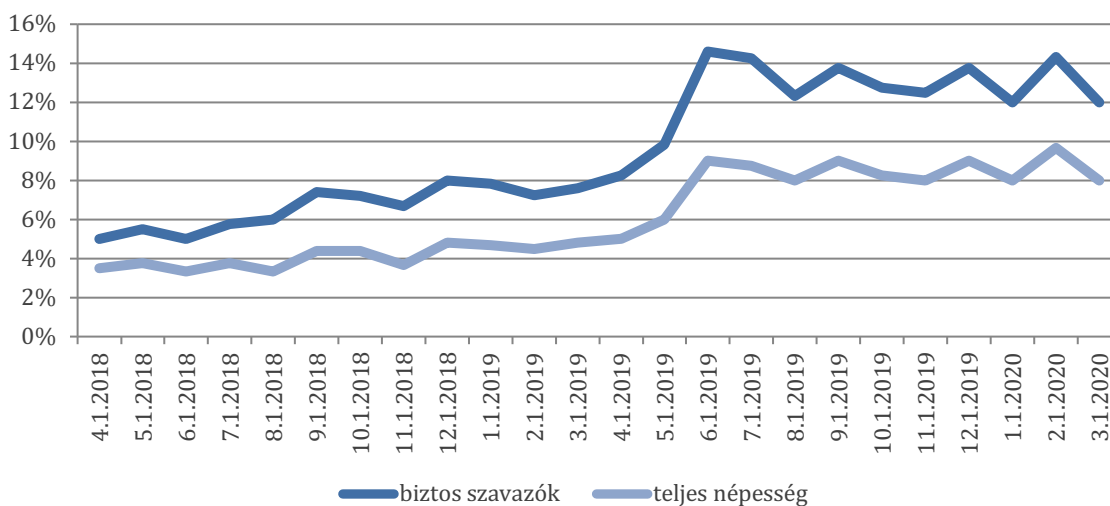
1. ábra (forrás: valasztas.hu)

Az önkormányzati választásokon a DK két megye kivételével önálló listával indult a megyei közgyűlési helyekért. A közös listák eredményei mind Heves (DK-Jobbik-MSZP-Momentum-MMM), mind Komárom-Esztergom (DK-Jobbik-MSZP-Momentum-Párbeszéd) megyében elmaradtak a kormánypártok eredményétől, 40, illetve 43 százalékot szereztek. Egyéni listával Pest megyében érte el a legjobb eredményt a Demokratikus Koalíció, itt 15 százalékos eredményükkel 7 mandátumot szereztek meg.

A megyei jogú városokban, valamint a budapesti kerületekben jellemzően közös jelölteket indítottak az ellenzéki pártok a polgármester-választáson, így tehát ebben az esetben az elnyert mandátum alapvetően az együttműködés eredményeként könyvelhető el. Azonban a jelölt személye, illetve saját pártja is komoly hatással lehet a szavazókra, tehát mindenképpen érdemes áttekinteni, hol indultak a DK jelöltjei. A

budapesti kerületekben Niedermüller Péter (VII. kerület), László Imre (XI. kerület), Németh Angéla (XV. kerület) győztek polgármesterként. Mellettük indult még ezért a címért Élő Norbert (XII. kerület), Nemes Gábor (XVI. kerület), továbbá Gy. Németh Erzsébet (XVII. kerület), aki a választás után humán területekért felelős főpolgármester-helyettes lett. A megyei jogú városok közt hat olyan volt, ahol DK-hoz kötődő jelölt indult. Békéscsabán és Debrecenben két jelölt mögött oszlottak meg az ellenzéki együttműködés pártjai. Győrben, Veszprémben, Zalaegerszegen azonban egy DK-s jelöltet támogatott a többi párt is. Megemlítendő még Tatabánya, ahol a polgármesteri címet elnyerő Szűcsné Posztovics Ilona a Demokratikus Koalíció felkérésére indult el a polgármester-választáson az ellenzéki együttműködés jelöltjeként.

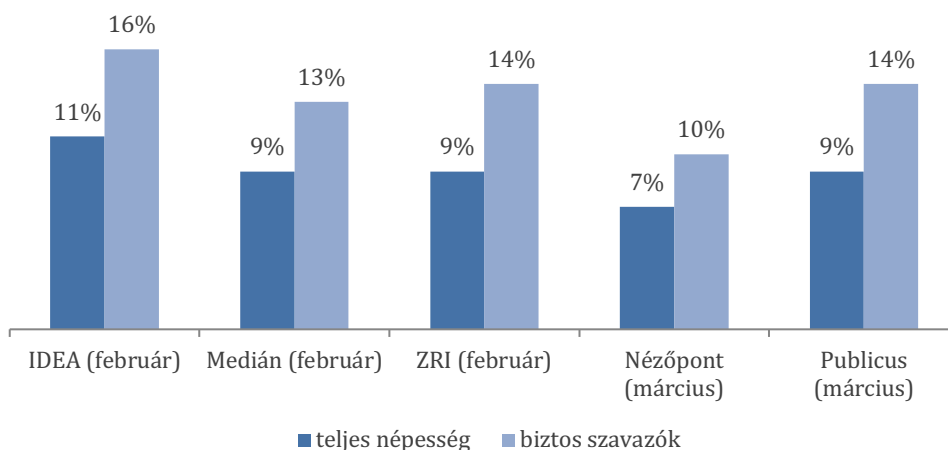
A DK népszerűsége

2. ábra (forrás: kozvelemenykutatok.hu)

A közvélemény-kutatások eredményeit áttekintve elmondható, hogy a Demokratikus Koalíció a 2018-as választást követően 3-4 százalékos támogatottsággal bírt a teljes népességen belül. Népszerűségük az év végén kezdett el emelkedni, jelentősebb változás pedig a májusi EP-választás környékére datálható, azóta tartja az egyes kutatások adatainak átlaga alapján 8-9 százalékos eredményét. Ez a megerősödés minden bizonnyal az MSZP kárára történt, amit megerősít a másodlagos pártpreferenciák alapján a két párt közötti átjárás. A pártválasztók körében is hasonló trendet írt le a DK népszerűsége, az EP-választás óta stabilan 10 százalék feletti támogatottságot mértek az egyes kutatóintézetek.

A DK népszerűsége 2020. február - márciusban

3. ábra (forrás: kozvelemenykutatok.hu)

ÜGYEK, SZAKPOLITIKAI KEZDEMÉNYEZÉSEK

A DK legfőbb üzenete megalakulása óta a NER tagadása, a 2010 előtti alkotmányos rendszer visszaállítása, valamint az ellenzéki összefogás volt. Az Orbán-ellenes népfrontpolitikának megfelelően nincs sok emlékezetes, kizárólagos szakpolitikai ügye a Demokratikus Koalíciónak, hanem sok esetben ügyről-ügyre a kormányzati politikák antitéziséét fogalmazzák meg, mint amikor az Orbán-kormány családpolitikai rendelkezéseire reagálva saját 7+1 pontos családvédelmi akcióttervet nyújtottak be. Az önálló ügyek közé tartozik a határon túli magyar állampolgárok szavazati joga, amelyet a DK következetesen ellenez. A témához kapcsolódott az ukrán állampolgárok honosításának kérdése, amelyet a DK összekapcsolt a magyar nyugdíjak folyósításával. A határon túli magyarok szavazati joga is azonban inkább politikai és nem kifejezetten ágazati-, szakpolitikai ügy. További állandó elem az európai integráció támogatása, az EU föderális átalakítása, tehát – ahogy az a DK kampányában is megjelent – az Európai Egyesült Államok létrehozása. A két ügy különlegessége, hogy a DK pozíciója megfelel annak, amivel a Fidesz vádolni szokta a baloldali és a liberális ellenzéket, tehát a nemzeti szuverenitás korlátozásával az európai föderalizmus érdekében, valamint a határon túli magyarok szavazati jogának elvételével. A Demokratikus Koalíció így kevésbé kényszerül arra, hogy külön magyaráznia kellene programjának ezen elemeit.

A 2018-as választásra készített “Sokak Magyarországa” programban is külön fejezetet kapott az alkotmányos rendszer, a demokrácia helyzete, valamint az európai

integráció, a gazdaság, a társadalmi igazságosság, a kultúra, az európai külpolitika, a biztonság, valamint az oktatás és az egészségügy. Az utóbbi kettő olyan téma, amit rendre a legégetőbb problémaként jelölnek meg a magyar választók a közvélemény-kutatási adatok szerint, így az ellenzéki pártprogramoknak szinte kötelező szakpolitikai ajánlatot tenniük a kérdésekhez kapcsolódóan. A jogállamiság megerősítése, a köztársaság visszaállítása a DK 2010 előtti időszakhoz való fentebb említett kötődéséből következő program. A gazdasági fejezetben megjelenő elköteleződés a piacgazdaság mellett, valamint a társadalmi igazságossághoz kapcsolódó szociális intézkedések egyszerre jelennek meg a DK programjában, ami mutatja a pártra jellemző kettősséget. A Demokratikus Koalíció ennyiben folytatója a 2000-es évek Tony Blairhez köthető harmadik utas politikájának, azaz a gazdasági liberalizmust baloldali kulturális és szociálpolitikai elemekkel ötvözi, kapitalista és baloldali egyszerre.

A 2018-as választásokat követően a pártot nagy mértékben az foglalkoztatta, hogy a választási eredményeket nem tartják legitimnek, szerintük csalások, visszaélések történtek. A DK a Nemzeti Választási Bizottsághoz fordult azzal, hogy az ukrán határhoz közel fekvő három faluban ismételjék meg a szavazást, mert véleményük szerint szervezeten szállítottak kettős állampolgárokat a szóban forgó településekre. A választás listás eredményét is megtámadták a Kúrián és követelték, hogy a megismételt választás "európai kontroll" mellett történjen. A választási eredmény el nem fogadása ellenére a Demokratikus Koalíció képviselői felvették mandátumukat és első ízben megalakult az önálló DK frakció, ugyanakkor nem vettek részt a hivatalos ünnepségen és csatlakoztak az Országház előtt tartott, szintén a választás tisztaságát megkérdőjelező tüntetéshez. A képviselői eskütétel során továbbá az eskü szövegéhez hozzátették, hogy "minden törekvésük helyreállítani a köztársaságot és új demokratikus alkotmányt adni a hazának."

Az európai integráció és az európai föderalizmus támogatása a DK 2017-ben megfogalmazott választási programjában külön fejezetet kapott, bár a 88 oldalas anyagból csupán kettőt tett ki. A hangsúlyos Európa-pártiság politikai haszna nem is a 2018-as országgyűlési, hanem a 2019-es európai parlamenti választásokon mutatkozott meg. Az európai parlamenti választás ugyanis kedvez az EU-val kapcsolatos markánsabb álláspontot képviselő pártoknak, legyenek azok az integráció mellett vagy ellene. A DK jó szereplésének további oka volt, hogy listavezetőjük Gyurcsány Ferenc pártelnök felesége, Dobrev Klára volt, aki bár korábban ismert lehetett a közélet iránt érdeklődő választók számára, de mégis friss, új politikusi benyomását keltette. További

előnyt jelentett, hogy a DK szavazói jellemzően városiak, akik nagyobb arányban vesznek részt a kevésbé jelentősnek vélt európai parlamenti választásokon. A Demokratikus Koalíció választói ráadásul a többi pártéhoz képest is aktívabbak. A DK választási eredményének elismerésének tekinthető, hogy Dobrev Klárát az Európai Parlament alelnökévé választották.

A DK egyik előnye az ellenzéki oldalon a magiszavazók aktivitásában rejlik. Az erős elköteleződés forrása egyrészt Gyurcsány Ferenc személye, valamint a 2010 előtti időszak pozitív megítélése a kérdéses választói csoport részéről. Ezt az időszakot és annak politikai teljesítményét pedig a DK vállalja fel. Ez az aktív csoport jelenti továbbá a DK nem csupán választói, de közterületi, mozgalmi mozgósításának is az alapját. A Demokratikus Koalíció politikusai, aktivistái és választói 2018 előtt is rendszeresen részt vettek az ellenzéki tüntetéseken és önállóan is szerveztek utcai demonstrációkat. A 2018-as választások után sem csökkent ez az aktivitás, hiszen - ahogy arról fentebb már szó esett - részt vettek a választás utáni tüntetéseken, majd a többi ellenzéki párthoz hasonlóan a 2018-19-es rabszolgatörvény-ellenes tüntetéseken. Az utóbbi tüntetési ciklus emlékezetes eseménye volt, amikor ellenzéki politikusok beléptek az MTVA Kunigunda utcai székházába, ahol be akarták olvastatni petíciójukat, majd ott ülősztrájkba kezdtek. Az ellenzéki politikusok a polgári engedetlenségi akció során összetűzésbe kerültek az MTVA biztonsági embereivel. Egy nyilvánosságra került belső felvételen látható volt, ahogy a földre tepert Varju Lászlót, a DK alelnökét és parlamenti képviselőjét több biztonsági őr is el akarta távolítani az épületből. A felvétel bejárta a nyilvánosságot, a polgári engedetlenségi akció pedig azt mutatta a választók felé, hogy az ellenzéki pártok, így közöttük a DK is elkötelezett az Orbán-rendszer ellen. Bár a bíróság úgy ítélte meg, hogy jogosan tartózkodtak az ellenzéki képviselők az MTVA székházában, az ügyészség mégis nyomozni kezdett Varju László ellen garázdaság és súlyos testi sértés miatt, akit rabosított is a hatóság.

A 2010 előtti kormányzati teljesítményt elismerő, Gyurcsány Ferenc által személyesen is mozgósított aktív választói mag mellett a Demokratikus Koalíció választótáborának bővítését az teszi lehetővé, hogy Orbán-ellenes gyűjtőpárt tud lenni. Ennek oka a DK fentebb már említett, egyszerre baloldali és piacbarát programja, továbbá az, hogy politikusai között baloldaliak és liberálisok is találhatóak, így a komlói bányász miliőből érkező Varju László és a piacpárti közgazdász Bauer Tamás. A DK ennyiben kicsit olyan, mint az 1990-es és 2000-es évek MSZP-je, amelyre szavazott az Európa-párti, technokrata felső-középosztályi és a szociális biztonságot igénylő alsó-

középosztályi szavazó is. A minden személyi és szakpolitikai megfontolásokat felülíró Orbán-ellenesség lehetőséget teremt támogatókat szerezni az elkötelezett ellenzéki szavazók között, ugyanakkor ez a politika növekedési korlátot is jelent, hiszen nem képes a zsigerből Orbán ellenes szavazókon túl választói támogatottságot nyerni. Az utóbbi választó csoportban Gyurcsány Ferencnek sincs meg az a mozgósítási képessége, inkább demobilizálja a szavazókat, noha ő maga igen aktív a közösségi médiában, ami idővel tompíthatja a személye elutasítottságát az egyébként kormányellenes választókban. Nem véletlen, hogy az európai parlamenti választáson elért sikert egy olyan kampány hozta el, amelynek nem a volt miniszterelnök, hanem felesége, Dobrev Klára volt az arca. Maga Gyurcsány Ferenc pedig 2020-as évértékelője után mondta az ATV esti műsorában, hogy ő személyesen nem lenne tagja egy koalíciós kormánynak 2022-ben ellenzéki győzelem esetén.

KONFLIKTUSOK, PROBLÉMÁK

A Demokratikus Koalíció versenylőnyre a többi ellenzéki párttal szemben, hogy a 2018-as választások után nem kerültek ki a nyilvánosságba jelentős belső konfliktusok. Még 2017-ben lépett át a Momentumba Szarvas Koppány Bendegúz, a DK ifjúsági szervezetének korábbi vezetője, azonban a váltást nem kísérte sértődés vagy üzengetés a sajtóban. A választások után lépett ki Székely Sándor a Demokratikus Koalíció országgyűlési frakciójából, ugyanakkor Székely nem volt tagja a pártnak, a DK listájára, mint Szolidaritás politikusa került fel. A stabilitás egyik oka a párt szigorú szervezeti kultúrája, valamint fontos szerepe van az elkötelezettségnek, a tagok, politikusok fegyelmezettségének. A belső kohéziót erősíti továbbá az a tény is, hogy a DK önmagában pólus az ellenzéki oldalon, ahol az egyes pártokon belül a Gyurcsány Ferencsel való együttműködés az elsődleges konfliktusképző kérdés. Értelemszerűen a Demokratikus Koalíción belül ez nem okoz feszültséget, a problémák így jellemzően a párton kívülről érkeznek, és gyakran összefüggésben vannak az ellenzéken belüli domináns pozíció megszerzésével, ami különösen az MSZP-vel szemben jelentkezik látványosan. Az utóbbi konfliktus annyiban nem meglepő, hogy a Demokratikus Koalíciót részben az MSZP-ből kivált politikusok hozták létre, így egyszerre van jelen az ideológiai és szocializációs hasonlóság, valamint a politikai vetélkedés a két párt között. A 2018-cal kezdődő ciklusban emlékezetes ilyen ügy Kiss László és Szaniszló Sándor, a főváros III., illetve XVIII. kerületében 2019. októberében megválasztott MSZP-s

polgármesterek átpartolása a DK-hoz. Kisebb jelentőségű konfliktus az önkormányzati választás előtt is létrejött a két baloldali párt között, amikor a szegedi DK kezdetben még nem tudott megegyezni az akkor még MSZP-s Botka László által vezetett ellenzéki összefogással. Szintén az ellenzéki pártok közötti vetélkedés része, hogy a jó európai parlamenti szereplés után a DK Kálmán Olga személyében saját jelöltet állított a főpolgármester-jelölti előválasztás második fordulójára, noha korábban a támogatásáról biztosította Karácsony Gergelyt. Mivel az előválasztás intézményesített, nyílt formáját adja az ellenzéki pártok közötti versenynek, továbbá Karácsony megőrizte közös ellenzéki jelölti pozícióját, Kálmán Olga indítása végül nem okozott nagyobb kárt az együttműködésben.

A személyi ügyek azért is kiemelt jelentőségűek a Demokratikus Koalíció esetében, mert az Orbán-ellenes mozgósítás mellett inkább azokon keresztül mutatja meg magát a párt, mint a szakpolitikai javaslatok segítségével. Hasonlóan a Fideszhez, a DK-ra is jellemző, hogy kiáll megtámadott politikusai mellett. Nem hagyta magára a párt így Gréczy Zsoltot, a DK korábbi szóvivőjét és országgyűlési képviselőjét sem, akit zaklatással vádolt a Mi Hazánk párt parlamenti munkatársa, amellyel kapcsolatban a bíróság azonban később helyreigazításra kötelezte a történetet tálaló Pesti Srácok portált. Gréczy Zsolt végül azért adta vissza a mandátumát, mert privát fotók is kikerültek az internetre. Ezzel kapcsolatban Gyurcsány Ferenc pártelnök úgy nyilatkozott, hogy bár Gréczy "hülyeséget csinált" más formában fogja segíteni a DK-t. Szintén szexuális zaklatással vádolták az önkormányzati kampányban László Imre DK-s országgyűlési képviselőt, a párt később megválasztott XI. kerületi polgármesterét. Gréczy ügyéhez hasonlóan a László Imrét megvádoló kormányközeli hírportált, az origo.hu-t is helyreigazításra kötelezte a bíróság. A Demokratikus Koalíció a fentebb említett MTVA-ügyben a rabosított Varju László mellett az ügyészség épülete előtt tüntetést is szervezett, amelyen felszólaltak más pártok politikusai is. A legnagyobb politikai kockázatot azonban a korábban adócsalás, magánokirat-hamisítás és számviteli fegyelem megsértése miatt elítélt Czeglédy Csaba szombathelyi MSZP-s önkormányzati képviselő melletti kiállítás jelentette. Czeglédyt 2017-ben vádolták meg bűnszervezetben elkövetett adócsalással. A DK 2019-ben európai parlamenti listájának utolsó helyére tette fel Czeglédyt, aki ezzel ideiglenesen mentelmi jogot kapott. Az önkormányzati választásokon végül nem a helyi összefogás jelöltjeként, hanem függetlenként indult és nyert egyéni mandátumot.

A Demokratikus Koalíció egyértelmű győztese volt az ellenzéki oldalon az európai parlamenti választásoknak. A Fidesz után a második legnagyobb pártként erősebb pozícióból vehetett részt az ellenzéki együttműködésben az önkormányzati választásokon. Az önkormányzati választásokon azonban mégis az MSZP szerezte meg a legtöbb polgármesteri és képviselői helyet az ellenzéki pártok között. A DK láthatóan elindult azon az úton, ahol megszerezhetik a legnagyobb támogatottsággal bíró ellenzéki párt címét, aminek kedvez, hogy egy jól beazonosítható választói szegmenst, a nagyvárosiakat és az idősebb korosztályt szólítják meg. A 2018-as ciklusban ugyanakkor a DK nyit kifejezetten a fiatalok felé, akiknek Gyurcsány Ferenc külön fórumokat tartott. A pártelnök jelenléte a közösségi médiában, lezser, tornacipős stílusa is a fiatalabb korosztálynak szól. A növekedés korlátja lehet azonban, ha a többi ellenzéki párttól kívánnak további politikust elcsábítani. A rövid távú gyarapodás ugyanis az akadálya lehet annak, hogy a Gyurcsány Ferenc által is gyakran hangoztatott közös ellenzéki lista jöjjön létre, mivel az ellenzéki pártok tarthatnak saját identitásuk és szervezetük feloldódásától az összefogásban.

Az ellenzék sikerében fontos tényező lehet, hogy a DK mennyire tartja szem előtt azt, hogy a mögöttük álló tábor nem fedi le a teljes ország népességét, és beágyazottságuk kisebb településeken nem közelíti meg az MSZP ismertségét. Ez pedig létfontosságú lehet a többség megszerzéséhez mindamelllett, hogy az esetleges konfliktusok külön indulásokat okozhatnak, ami szintén nagyban veszélyeztetheti a kormányváltás lehetőségét. Ha a Demokratikus Koalíciónak az a törekvése, hogy támogatókat, választókat a többi ellenzéki párt, elsősorban az MSZP kárára szerez, az a közös induláshoz elengedhetetlen kölcsönös ellenzéki bizalom és a politikai cselekvéshez szükséges kollektív identitás kialakulását lehetetleníti el. Az önkormányzati választások tanulsága ugyanakkor az, hogy az ellenzéki választókat az Orbán-kormány leváltásának lehetősége és nem az egyes pártok önálló szervezeti és ideológiai érdekei mozgósítják. Az ellenzéki pártok 2019-re belátták, hogy Gyurcsány Ferenc nélkül nem lehetséges választást nyerni 2022-ben, nem tisztázott azonban, hogy vele sikerülhet-e.